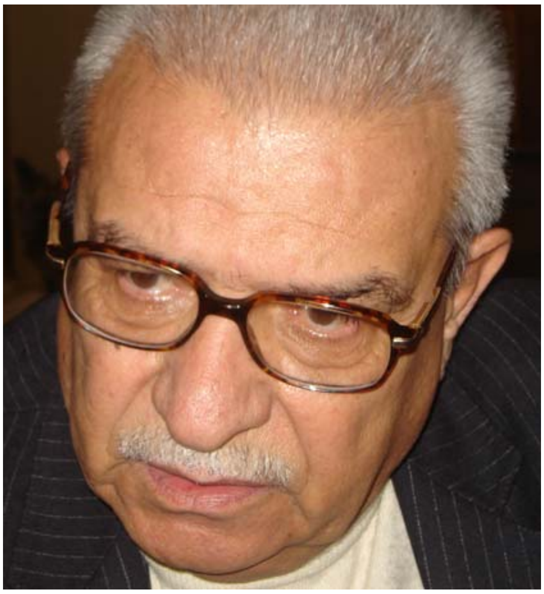

رۆحی یاخیو یاخیبوون لەهەموو بەرهەمەکانمدا زاڵە!!

دیدارێك لەگەڵ محێدین زەنگەنە

سازکردنی: کامەران سوبحان
kameransubhan@yahoo.com

محێدین زەنگەنە یەکێکە لەنووسەرە هەرە دیارەکانی بواری (شانۆو چیرۆكو رۆمان)، نزیکەی نیو سەدەیە سەرقاڵی نووسینو کاری ئەدەبیە، لەبواری تێکستی شانۆییدا، چەندین بەرهەمی هەیەو زۆرێك لەبەرهەمە شانۆییەکانی لەوڵاتانی عەرەبیو لەفێستیڤاڵە ناوخۆییو نێودەوڵەتیەکاندا خراوەتە سەر تەختەی شانۆ، یەکەم بەرهەمی بڵاوکراوەی لەبواری دەقی شانۆییدا شانۆیی (نهێنی) بوو کە لەساڵی 1968 بڵاویکردەوە، ئیدی لەو دەمەوە تا ئێستا کە باس لەشانۆی عیراقی دەکرێت ناوی محێدین زەنگەنە لەڕیزی پێشەوەیە، ئەو بەعەرەبی دەنووسیو بەرهەمەکان بەعەرەبی بڵاودەکاتەوە، رەنگە ئەمەش هۆکارێك بێت بۆ ئاشنابوونی شانۆکارانی عەرەب بەبەرهەمەکانی، دوای هاتنی بۆ سلێمانی دەرفەتمان بۆ رەخساو ئەم دیدارە هەمەلایەنەمان لەگەڵ سازدا کە کرۆکی دیدارەکەشمان تەنها دوو تەوەرە ئەویش (شانۆو چیرۆك) بەهیوایین دیدارەکە سەرنجی خوێنەر راکێشێت.

***زۆرێك ئەدیبی کورد هەن بەزمانی عەرەبی دەنووسن، یەکێك لەو ئەدیبو نووسەرانەش تۆیت، بەڵام زۆرێك لەچیرۆكو شانۆییەکانی تۆ رەگێکی کوردیان هەیە، ناوی پاڵەوانەکان ناوی کوردین ژینگەو کەشی شانۆییەکە کوردیانە، ئەم حاڵەتە چەند کاریگەرە لەسەر ئەدەبی عەرەبیو خوێنەری عەرەبی؟**

–پرسیارێکی جوانە، من پێم وایە ئەم پرسیارە لەدوورەوە دەتوانین لێی بڕوانین یەکێك لەوانە وەك پەندە کوردییەکەی لێهاتووە کە دەڵێت لەهەردوو جەژنەکە بووە، ئەمە چۆن؟ هەندێ ئەدیبو رەخنەگری عەرەبی هەیە گرنگی بە بەرهەمی من نادات چونکە من خۆم کوردم، هەندێ خوێنەری کوردیش هەیە بەرهەمەکانی من ناخوێننەوە لەبەرئەوەی بەعەرەبی نووسراون، کەچی لەڕاستیدا ئەم دوو تێڕوانینە هەردووکیان هەڵەن، چونکە بەهۆی ئەو بارودۆخەی کە من وەك نووسەرێك تێیدا ژیاوم کە خوێندنو گەنجیم لەشاری کەرکوك بووەو پاشتر لەبەغدا ژیاومو هەموو دیراسەم عەرەبی بووە، ئەمە راستەوخۆ کاریگەری بۆ سەر زمانم هەبووە، کە من کوردی باش نازانم چ وەك ئاخافتن چ وەك نووسین، ئەمە جگە لەوەی لەدونیای نووسیندا من ئەوەندەی ئینتیلاقم بەسەر زمانی

عەرەبی هەیە لەڕووی گوزارشتەوە ئەمەندە بەسەر زمانی کوردیدا نیمە، چونکە خوێندنم بەعەرەبی بووە، لەگەڵ ئەوەشدا من زۆر جار هەوڵم داوە بەکوردی بنووسم بەڵام بەڕاستیو ڕاشکاوی بیڵێم بۆم نایەت، تا لاپەڕەیەك بەکوردی بنووسم دەتوانم پێنج لاپەڕە بەعەرەبی بنووسم، لەهەمان کاتیشدا خوێندنەوەی زمانیشم بەهەمان شێوەیە، لەگەڵ ئەوەشدا من دانی پێدادەنێم ئەمە هەڵەیەکەو پێویستە چارەسەری بۆ بدۆزمەوە، ناکرێت بڵێم بەرهەمەکانم عەرەبین، نەخێر چونکە وەك خۆشت ئاماژەت پێدا ڕەگێکی بەهێزی کورد بوون لەناو کارەکتەرو چیرۆكو بابەتو کەشە گشتیەکەیدا دەبینرێت، کە ئەوەش پەیوەستە بەبینینی من بۆ شتەکان.

***ئەی بەدەر لەمانە هەندێ دەرهێنەری شانۆیی گەورە لەسەر ئاستی مەعریفی ئیشیان لەدەقەکانی تۆدا کردووە، ئەو دەرهێنەرانە وەك (عەزیز خەیون، عەونی کەڕومی) کە ئەمانە لەئاستی شانۆی ئەکادیمی عەرەبیدا ناوێکی دیارن، ئەمە ئاماژەی ئەوە نادات شانۆکارانی عەرەب بەدیدێکی مەعریفەوە سەیری بەرهەمەکانت دەکەن نەك بەدێکی ناسیۆنالیزمیەوە؟**

—بەڕاستی من جگە لەم دەرهێنەرانە کۆمەڵێك دەرهێنەری تریش ئیشیان لەدەقە شانۆییەکانمدا کردووە، لەزۆرێك لەوڵاتانی عەرەبی بەتایبەتی (میسر، جەزائیر، تونس، کوێت) ئیش لەدەقەکانی مندا کراوە، نامەوێت غرورو بمگرێتو بڵێم تەواو هەموو شتێکم کردووە یان لەهەموویان ڕازیبم وەك لایەنی هونەری، بەتایبەتی عەونی کەڕومی کە دەقێکی منی دەرهێنا لەئەڵمانیاو کۆمەڵێك هونەرمەندی کوردی لێیە لەوێ وتیان بەسێ زمان پێشکەشکراوە (کوردی-عەرەبی-ئەڵمانیا) ڕۆحیەتی عەونی خۆی بەرامبەر بەکورد ڕۆحیەتێکی پاكو بێگەردە، ئەو دەقەکەی منی لەسەر زمانی کارەکتەرەکان جوان تەوزیفکردبوو، کە باس لەنەهامەتیەکانی پاش جەنگ دەکات، ئەو بەستبویەوە بەئەنفال-کیمیابارانی هەڵەبجە بەجەنگی ماڵکاولکاری، هەموو ئەمانەی لەشانۆگەریەکەدا جێکردەوە، کاتێکیش (عەزیز خەییون) دەقێکی منی دەرهێنا جێگری وەزیری ڕۆشنبیری بانگی کردو وتی ئاوەرە بزانم مەبەستت چییە لەو ئەشکەوتەی لەسەر تەختەی شانۆ دروستت کردووە؟ (عەزیز خەییون)یش وتبوی نازانم ئەوە ڕوئیای دیکۆرست بوو من تەنها جێبەجێکاربووم، ئەویش وتبوی نا.. ئەوە مەبەستان پێشمەرگەو مەبەستان ڕاکردنی کوردە، (عەزیز خەییون)یش وتبووی نا وا نازانم مەبەستی ئەوەبێت، بەڵکو ئەمە شانۆگەریەو هیچیتر.

***شەو باش ڕەشپێستە سپییەکان ئەمەش مۆنۆدرامایەکی تۆیەو پاڵەوانەکەی مۆسیقارێکی کوردە، تا چەند ئەم پاڵەوانە دەبێتە هەڵگری ڕۆحیەتێکی کوردانە لەکارەکانی تۆدا؟**

—بەڕاستی ئەم پرسیارە پێویستە خوێنەرانو ڕەخنەگران وەڵامی بدەنەوە، بەڵام ئەم مۆنۆ درامایە هەڵگری ڕۆحێکی کوردیە، هەروەك خۆشت باش بۆی چویت، تەنانەت ناوی پاڵەوانەکە کوردیە (سۆران) کە لەشارێکی کوردیەوە مەنفی کراوە بۆ شارێکی وەکو بەغدا کە باسی بەغدا دەکات وا هەست دەکات ڕۆحی دەخنکێنێت، بۆیە کاتێك خوێنەر ئەم تێکستە شانۆییە دەخوێنێتەوە ڕاستەوخۆ هەست بەو ڕەگە کوردیە بەهێزە دەکات کە لەهەناوی کارەکتەرەکەدا هەیە، لەحیوارەکانی لەمەبەستی، لەبۆچوونی، من هەمیشە ویستومە لەبەرهەمی ئەدەبیدا بەم شێوەیە کار بکەم نەك بمەوێت بەڵێلیو بەنائاشکرایی، نەخێر هەموو ڕەخنەگرانیش زۆر بۆچوونی گەورەترو فراوانتریان لەسەر ئەم دەقە هەیە.

***ئەو ڕۆحە مەنفیەی کە باسی دەکەیت لای کارەکتەرەکانت ئەو ڕۆحەی لای (سۆران) هەیە تا چەند نزیکە لەو ڕۆحەی محێدین زەنگەنە کە بەفۆرمێك لەفۆرمەکان ئەویش لەکوردستان مەنفیە؟**

—زۆر جوانە، باش بۆی چویت، من ئەوە حەقیقەتی ژیانە کە لەدەرەوەی کوردستان دەژیم، لەژینگەیەکی عەرەبیداو لەبەغداو بەڵام بەردەوام ڕۆحی کوردستان لەهەناومدا دەژیو بەدەمارەکانمدا گوزەر دەکات، ئەو ژینگەیەی کە من تێیدا دەژیم بێگومان عەرەبی شۆڤێنی تێدایە هەروەك چۆن کەسی سالمو باشیشی تێدایە، لەبەرئەوە لایەنی سایکۆلۆژی کارەکتەر لایەنێکی زۆر گرنگو بەهێزەو پێویستە نووسەر ئاگای لێبێتو ئیشی لەسەر بکات، چونکە لەشانۆدا گوتاری کارەکتەر پێویستە لەناو ناخی نووسەرەوە هەڵقولابێت بێگومان کارەکتەرەکانی منیش هەر هەموویان نەوەی منو لەبیروبۆچوونو یادەوەری منەوە لەدایك بوون، ئەمەش لەنێوان دوو هێڵی هاودژدان یەکەمیان کوردستان دووەمیان ئەو شوێنەی کە من تێیدا دەژیم لەدەرەوەی کوردستان، پێکدادانی هەموو ئەمانەش ڕاستەوخۆ کارلێك لەناخی کارەکتەرەکان دەکەن.

***باشە تۆ باسی ڕۆحێکی کوردانەت کرد لەدەقەکانتا، ئایا ئەو دەقانەی تۆ لەلایەن چەند دەرهێنەرێکی عەرەبییەوە ئیشی تێدا کراوە بەستایلو فۆرمی جیاواز تا چەند ئەوان ئەو ڕۆحە کوردیەیان پاراستووە؟**

—ئەوەی ڕاستی بێت (عەونی کەڕومی) گەیشتە ئەو ڕۆحیەتە، بەنیسبەت (عەزیز خەییون)یش گەیشتە ئەو ڕۆحیەتە بەتایبەتی لەوێناکردنی ئەو ئەشکەوتەی کە باسمان کرد، بێگومان هەوڵی تریشی دا بوو لەلایەنی ترەوە بگاتە ڕۆحی دەقەکە، بەڵام هەندێ دەرهێنەری تریش تەنها لەشتی ڕوکاریدا خولاونەتەوە من ڕێزم بۆ هەوڵیان هەیە، بەڵام دیارە ئەوان وا بینیویانە کە کاریان تێدا

کردووە، لایەنێکی تریش من کە دەقێکی شانۆیی دەنووسم خۆ ناکرێت بەدەرهێنەرەکە بڵێم لێرەدا مەبەستم ئەوەیەو لێرەدا وام وتوەو دەمەوێت ئەوە بڵێم، نەخێر چونکە دەرهێنەر پێویستە هۆشیاریەکی گەورەی هەبێت بۆ تێگەیشتنی قوڵ لەو دەقە.

ڕەنگە لەڕوکاردا دەقەکانم ڕۆحێکی کوردی سەرڤیان نەبووبێت، بەڵام ڕۆحێکی هیچ میللەتێکی تریشی تێدا نییەو نزیك نییە لەڕۆحی هیچ میللەتێك لەمیللەتی کورد زیاتر!!

ئەمە جگە لەوەی ڕۆحێکی یاخیانەو یاخیبوون لەهەموو بەرهەمەکانمدا زاڵە کە ئەمەش وەك ئسلوبێکی تایبەتی خۆم وایە لەنوسیندا.

***زمانی شیعریەت لەزۆرێك لەشانۆییەکانتا دەبینرێت قولاّیی ئەم زمانە لەکوێوە هاتووە؟ یان چ ئاماژەیەك لەزمانی شیعریدا هەیە لای تۆ؟**

–زۆر ڕەخنەگر لەسەر ئەم لایەنە قسەیان کردووە، وەك زمانی شیعری لەشانۆییەکانی محێدین زەنگەنە کە (فایەق مستەفا) نووسی. دواتر وێنەی شیعری لەشانۆییەکانی محێدین زەنگەنەو چەندین شتیتریش نووسراون لەم ماوەیەشدا نامەیەکی دکتۆرا لەسەر بەرهەمەکانی من نووسراوە بەناوی (شیعریەت لەشانۆنامەکانی محێدین زەنگەنە) ئەو برادەرە وا دەڵێت کە محێدین تەنها شانۆنووس نییە، بەڵکو شاعیرێکی گەورەشە، بێگومان شیعر گەوهەرو ڕۆحی شانۆیە، کلیلێکی نوێی شانۆنامەیە، ڕاستە شانۆییەکانی شکسپیر شیعریە، بەڵام شانۆییەکانی ئەرستۆفانیس ڕۆحێکی شیعریان تێدایە، زمان لای من تەنها هۆکارێك نییە بۆ گوزارشتکردن، من لەخلالی زمانەوە ڕۆحیەتی نوێ کەشف دەکەم، لەڕێی زمانەوە بیرۆکەی نوێ ئاشکرا دەکەم کە دواجار لەشانۆنامەدا دایدەڕێژمەوە، لەبەرئەوە زمان زۆر گرنگە بەپێی سیاقی شوێن و جوگرافیاو حاڵەت، کەواتە دیسانەوە زمان ناسنامەو شوناسی کارەکتەرو مێژووە، ئەوسا وەزیفەی گوزارشت و پەیوەندی.

***دوای نزیکەی چل ساڵ لەنووسین و کۆششی ئەدەبی هەست دەکەیت ئەمەندە لات لێکرابێتەوە کە نەوەی نوێی ئەدەبی کوردی هەر کات پێویست کات بتوانن بگەڕێنەوە بۆ لات، مەبەست لەبەرهەمی چاپکراوە؟**

–بەڕاستی وەك پێشتریش لێی دواین ڕەنگە گرفتەکە ئەوە بێت، چونکە من لەکوردستان و لەناو ئەدەبی کوردیدا نەژیاوم ڕەنگە قورس بێت خوێنەری نوێی ئەدەبی کوردی بتوانێت بەئاسانی سەرجەم بەرهەمەکانی منی دەسکەوێت، وەك وتمان بەهۆی بارودۆخێکی تایبەتەوە، ئەو لالێکردنەوەیەش تەنها بەچاپکردن و وەرگێڕانی بابەتەکانم دەبێت بۆ سەر زمانی کوردی، گەلاوێژ بڕیاریداوە (سەرجەم بەرهەمەکان)م بۆ چاپ بکەن (دیارە بەهەوڵی تاکەکەسی) ئەمە دیارییەکە بۆ من، جگە لەوەش بەسوپاسەوە دەزگای سەردەم (ڕۆڤار)ێکیان تایبەت کرد بەمن ئەمە گەورەیی بوو بۆ ئەوان و ڕێزبوو بۆ من.

***تا چەند ئاگاداری ڕەوتی هونەری شانۆیت لەکوردستان؟**

–بەڕاستی بەشێوەیەکی پچڕپچڕ ئاگادارم، پاربو یان پێرار شانۆگەریەکی منیان پێشکەشکرد بەناوی (سزا)و بەڕۆحیەتێکی کوردیش نمایشکرا، ڕەنگە ئەمە هۆکارێك بێت کە من کەم تا زۆر بەئاگابم لەڕەوتی شانۆیی، ئەمە یەکێکە لەهۆکارەکانی تری پەیوەندی، بەدرێژایی مێژووش چەندین ناومان بەرگوێ دەکەوێت لەئامادەبوونی جدیان هەیە، من نامەوێت ناوبهێنم نەوەکو کەسم لەبیربچێت.

جگە لەمانەش من نامەوێت وەك دادوەرێك ڕەوتی شانۆ لێرە هەڵسەنگێنم، چونکە من وەك دەزانن ماوەیەکی زۆر لێرە دابڕاوم‌و بەشێوەیەکی چڕوپڕ سەرجەم بەرهەمەکان نابینم، وەك دەیخوێنمەوە لەڕێگەی ڕۆژنامەو بڵاوکراوەکانەوە خەڵکی گلەییان هەیە لەڕەوتی شانۆ، دیارە هەنگاو بۆ ئەمەش زۆرە، لەوانە کۆڕو سیمینارو کردنەوەی تەوەرو نووسین و لێکۆڵینەوە بۆ ئەوەی هەر هیچ نەبێت پەنجە بۆ نەنگیەکانی شانۆ لێرە رابکێشین.

***سەبارەت بەچیرۆکی کوردی، تا چەند ئاگات لەڕەوتی چیرۆکی کوردی هەیە، بەهەموو نەوەو قۆناغەکانیەوە؟**

–ڕەنگە من زیاتر ئاگام لەڕەوتی چیرۆکی کوردی بێت وەك لەوەی لەشانۆی کوردی، چیرۆکی هەر لە(ئیبراهیم ئەحمەدو حسێن عارف)ەوە تا دوای ئەوان کە (ڕەئوف بێگەردو محەمەد موکری‌و شێرزاد حەسەن) فۆڕمێکی نوێ‌و پێشکەوتویان بەچیرۆکی کوردی‌دا، کە دوابەدوای ئەمانیش دەنگی نوێ‌و داهێنەر ڕۆژبەڕۆژ لەزیادبوندایە، بۆ ئەم مەبەستەش بەبێ زیادەڕۆیی ئێستا چیرۆکی کوردی لەئاست چیرۆکی عەرەبیدایە، ناڵێم بەرزتر بەڵام هیچی کەمترنییە لەو، من کاتێك چیرۆکەکانی (ڕەئوف بێگەرد) دەخوێنمەوە هەست دەکەم کارەکتەرەکانی لەناو کۆمەڵگەی کوردییەوە هەڵقولاّوە، کارەکتەرەکانی ڕەئوف بێگەرد کارەکتەرەکانی نێو ژیانی کوردەوارین ئەوانەی ڕۆژانە ئێمە دەیان بینین، بەڵام بەتەکنیکی جوان‌و سەرنج ڕاکێش. گرنگی چیرۆکەکانی ئەم لەوەدایە لەئاست ئەم قۆناغەو لەئاست پێشکەوتنی چیرۆکی جیهاندا، چونکە ناکرێت چیرۆك نووسین بەتەکنیکی پەنجاو

شەستەکان بنووسرێت، لەبەرئەوە من پێم وایە ئەم چیرۆك نووسانەی کورد بەتایبەتی رەئوف بێگەرد ئەوەی ئەو کە وتم محەمەد موکری‌و شێرزاد حەسەن لەم لایەنەدا زۆر سەرکەوتووبوون.

***ئەی پێت وا نییە پرۆسەی وەرگێڕان نەیتوانیوە چیرۆك نووسەکانی ئێمە بەئەدەب‌و خوێنەرانی ولاّتانی‌تر بناسێت، بەتایبەت ئەدەبی عەرەبی‌و فارسی..هتد؟**

–ئەم قسەیەی تۆ زۆر جوانەو پێویستە بەرپرسان کار لەسەر ئەمە بکەن بەتایبەتی بەرپرسە رۆشنبیریەکان، ئەمەش پێویستی بەدەزگاو ئۆرگانی گەورە هەیە بۆ وەرگێڕان، بۆیە من پێم وایە پێویستە ئەو دەزگایەی کاری وەرگێڕان دەکات پێویستە دورکەوێتەوە لەموجامەلەو هاوڕێیەتی تەنها بەدوای تێکستی جوان‌و داهێنەرانەدا بگەڕێت‌و وەریگێڕێت بۆ عەرەبی‌و فارسی‌و تورکی‌و ئینگلیزی، چونکە هەندێك میللەت بەتایبەتی فارس‌و عەرەب‌و تورك زمانی ئێمە نازانن‌و نایانەوێت بزانن، بۆیە ئێمە دەبێت لەم رێگەیەوە ئیقتیحامی بکەین‌و بەرهەمە جوانەکانی خۆمان بەزمانی خۆیان پێشکەش کەین. بۆ نموونە من نموونەیەکت بۆ دێنمەوە تۆ سەیرکە بەعەرەبی‌و ئەدیبی عەرەب زۆریان لەسەر (شێرکۆ بێکەس‌و عەبدوڵلاّ گۆران) نووسیوە بۆ؟ چونکە بەرهەمی زۆریان کراوە بەعەرەبی بەلاّم کەمتر لەسەر (رەئوف بێگەردو حسێن عارف) نووسراوە چونکە ئەمان کەمتر بەرهەمیان کراوە بەعەرەبی، بۆ نموونە ئەو بەرهەمە عەرەبییەی کە چیرۆکەکانی (رەئوف بێگەرد) کە کتێبێك بوو بەناوی (المدینە) من چەند دانەیەکم لێوەرگرتوو دام بەنووسەرو رەخنەگرە عەرەبەکان بۆ ئەوەی هەر هیچ نەبێت ئاگایان لەچیرۆکی چیرۆك نووسێکی کورد بێت.

دەمەوێت لێرەدا ئەوەش بڵێم کە گۆڤاری عەرەبی لێرە زۆر پێویستە واتە باس لەئەدەبی کوردی بکات بەزمانی عەرەبی وەك گۆڤاری (پەیڤین، سەردەمی عەرەبی، گەلاوێژ) کە لەسلێمانی دەردەچێت‌و لەهەولێریش چەندین گۆڤار ئەمە زۆر پێویستەو پێویستە گرنگی زیاتری پێبدرێت.

من تاکە سەرنج لەسەر ئەم بلاّوکراوانە ئەوەیە کە ئەمانە پێویستە گرنگی بەئەدەب‌و رۆشنبیری کوردی بدەن بەزمانی عەرەبی خۆ ئەگەر توانیشیان بەفارسی‌و تورکی ئەوە شتێکی زۆر باشە ئەمانە هەمووی دەڕژێتە ئەو خانەیەی کە باسمان کرد.

***ئەی ئاگاداریەکت سەبارەت بەچیرۆکی چیرۆکنوسە لاوەکان هەیە؟ لەکاتێکدا لەم نەوە نوێیەی چیرۆکی کوردی کەسانی داهێنەرو چالاك هەیە؟**

–منیش پێم وتی بەڕاستی وایە، ئەم نەوە نوێیە کەسانی داهێنەری تێدایە لەچیرۆکدا، شتی جوان دەنووسن، هەروەك چۆن باسی نەوەی رابوردووشم کرد، بەهەمان شێوەیە لەنەوەی نوێدا دەنگی باش هەیە، بەلاّم من بۆ خۆم گرفتێکی سەیرم هەیە، ئەویش گرفتی لەبیرچونەوەیە، باوەڕم پێ دەکەیت ئەگەر بڵێم زۆر چیرۆکی ئەم نەوەیەم خوێندوەتەوەو ناوی کەسیمان بیرنەماوە، بەتایبەتی ئەو چیرۆکانەی کە کراون بەعەرەبی.

***ئەی هەست ناکەیت ئەوە گرفتە کە تۆ ناتوانین بەزمانی دایك بخوێنیتەوە؟**

–با بۆ نا، بەلاّم من نەموتوە ناتوانم بخوێنمەوە، من وتومە زمانی کوردیەکەم باش نییە، نەم وتوە هیچ ناتوانم بخوێنمەوە، ئەم دوو شتە زۆر جیاوازن.

***هیچ شتێك ماوە هەست بکەیت ویستوتە بیڵێیت‌و نەتوتبێت؟ ئەی هیچت ماوە؟**

–(بەپێکەنینەوە) تۆ وتت تەنها یەك دوو پرسیارم هەیە، بەلاّم ئەوە سەعات زیاترە قسەمان کرد، سەرەتا بەناوی کاك شێرکۆ هاتیت‌و وتت بۆچونت سەبارەت بەڤێستیڤاڵی گەلاوێژ بەلاّم زیرەکانە چیت هەبوو کردت، دەستخۆش دیدارەکەم بەدڵ بوو، زۆر سوپاستان دەکەم، سوپاس بۆ ئەم گفتوگۆیە.

بەشێك لەبیبلۆگرافیای ژیان‌و بەرهەمی محێدین زەنگەنە:

–ساڵی 1940 لەکەرکوك لەدایك بووە.

–ساڵی 1958 ئامادەیی تەواوکردووەو ساڵی 1962 کۆلێژی ئەدەبیاتی بەشی زمانی عەرەبی لەبەغدا تەواوکردووە.

–لەساڵی 1957 بابەت بلاّودەکاتەوە.

–ئێستا لەبەغدا دادەنیشێت.

هەندێ لەشانۆگەرییەکانی:

–نهێنی ساڵی 1968.

–کوللە ساڵی 1970.

–پرسیار ساڵی 1976.

–مۆڵەت ساڵی 1977.

-لەپینەچیەکی پێنجەمی سەدەی بیستەم ئەمەڕو دەدات ساڵی 1979.

-کۆتری کێوی ساڵی 1980.

-ئێوارەتان باش رەشپێستە سپییەکان ساڵی 1981.

-قوتوی بەردین ساڵی 1983.

-گوڵەکان بۆ کێ؟ ساڵی 1983.

-ئێشکگر ساڵی 1987.

-حیکایەتی دوو هاوڕێ ساڵی 1988.

-ئەی بەرد قسە بکە ساڵی 1989.

-خەونی پاشا ساڵی 1998.

لەگەڵ سێ رۆمان و چەندین چیرۆك کە بەشێوەی کتێبی سەربەخۆ بڵاوکراونەتەوە.

کامەران سوبحان و محێدین زەنگەنە